

LAUSUNTO

6.9.2021

Kansalaisten kaivosvaltuuskunta – MiningWatch Finland ry (Y-tunnus 3080393-9)
Kuninkaantammenkierto 4 A 5
00430 Helsinki

Vastaanottaja: Ympäristöministeriö / kirjaamo@ym.fi

Viite: Lausuntopyyntö VN/12128/2019

<https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=bdb5d206-830a-48b5-8e12-07715971dc44>

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi luonnonsuojelulaiksi ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Johdanto:

Kansalaisten kaivosvaltuuskunta ry pitää hallituksen esitystä tieteellisesti hyvin perusteltuna. Se kuitenkin tarvitsee tehostusta, etenkin kaivannaistoiminnan (malminetsintä ja kaivostoiminta) sekä kallioisten luontotyyppien (LSL 67 ja 68 §) osalta. Luontotyyppien määrittäminen lähtökohtaisesti mahdollisimman pieniksi ja tiukkarajaisiksi, on vastoin luontokadon torjumista. Pikemminkin pitäisi määrittellä monimuotoisuuskohteita, joissa pyrittäisiin mahdollisimman monipuoliseen luontotyyppisuojaan uusien rahoitusinstrumenttien avulla. Pidämme hyvin huolestuttavina vesilain ja metsälain mukaisten luontotyyppien soveltamisen supistamista.

Edellä mainitun lisäksi Kansalaisten kaivosvaltuuskunta ry kokee erityisen ongelmalliseksi nykyisen kaivoslain mahdollistaman kaivannaistoimintaan liittyvän liiketoiminnan ja raskasta teollisuustoimintaa valmistelevan toiminnan, kuten malminetsinnän ja varaustoiminnan, luonnonsuojelualueilla ja niiden välittömässä läheisyydessä ja haittavaikutusten vaikutusalueella.

Näitä asioita olemme tarkentaneet erityisesti lakiehdotuksen seuraavissa kohdissa: 5. Luku 36 § – 40 § , 6. Luku 45 § ja 50 § – 52 § , 8. Luku 74 § – 76 § , 80 § ja 84 § sekä kokonaan uuden pykäläehdotuksen (suojaetäisyydet, pinta- ja pohjavesivaikutukset, kaivannaisjätteiden pitkäaikaisvaikutukset, melu- ja pölyvaikutukset yms.)

*Huom. Lisäykset lakiehdotukseen olemme selvyuden vuoksi merkinneet lausunnossamme **lihavoidulla ja kursivoidulla tekstityypillä.**

1 Luku: Yleiset säädökset

Uutena tavoitteena on 1§ 3 kohdassa ilmastonmuutoksen sopeutumisen ja ilmastonmuutoksen hillinnän edistäminen. Esitetty uusi tavoite on erittäin tarpeellinen.

Luontotyypit on saatava luontovahinkojen soveltamisalaan lisäämällä 3 §:n (Määritelmät), luettelon kohtaan 6) uusi alakohta 5): ***“7 luvussa tarkoitetuille uhanalaisille, suojelluille ja tiukasti suojelluille luontotyypeille”.***

3 Luku Luonnonsuojelusuunnittelu

14 § *Kansallinen luonnon monimuotoisuusstrategia ja toimintaohjelma*

Ehdotus on oikean suuntainen, mutta ohjauskeinoksi tarvitaan ilmastolain mukainen suunnittelulaki, jolla voidaan vaikuttavammin turvata luonnon monimuotoisuutta. Ilmastolaissa on esimerkiksi vuosilukutavoitteita ilmastokriisin ratkaisuun.

18 § *Osallistuminen ja vuorovaikutus*

Lisätään 2 mom: ***“Kansalaisilla on oikeus tuottaa ja saada tietoa ympäristön tilasta. Viranomaisten on otettava kansalaisten tuottama tieto huomioon luonnonsuojelusuunnittelussa.”***

5 Luku Euroopan yhteisön Natura 2000 -verkosto

36 § Hankkeiden ja suunnitelmien arviointi

“Jos hanke tai suunnitelma joko yksistään tai tarkasteltuna yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa todennäköisesti merkittävästi heikentää valtioneuvoston Natura 2000 -verkostoon ehdottaman tai verkostoon sisällytetyn ***tai ilmeisimmin verkostoon arvioitavaksi kuuluvan*** alueen niitä luonnonarvoja, joiden suojelemiseksi alue on sisällytetty tai on tarkoitus, ***tai ilmeisimmin kuuluisi***, sisällyttää Natura 2000 -verkostoon, hankkeen toteuttajan tai suunnitelman laatijan on asianmukaisella tavalla arvioitava nämä vaikutukset. Sama koskee sellaista hanketta tai suunnitelmaa alueen ulkopuolella, jolla todennäköisesti on alueelle ulottuvia merkittäviä haitallisia vaikutuksia.”

37 § Viranomaisen keskeyttämis- ja ilmoitusvelvollisuus

“Viranomaisen, jolle laissa tai asetuksessa säädetyn ilmoitusvelvollisuuden perusteella on tehty ilmoitus 36 §:n 1 momentissa tarkoitettusta hankkeesta tai suunnitelmasta, on ***viivytyksettä*** ryhdyttävä toimivallassaan oleviin toimenpiteisiin hankkeen tai suunnitelman toteuttamisen keskeyttämiseksi, kunnes 36 §:n 1 momentissa tarkoitettu arviointi on suoritettu. Viranomaisen on myös välittömästi ilmoitettava asiasta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle. ***ELY-keskuksen tai viranomaisen on viivymättä ilmoitettava myös asiasta valitus- ja vireillepano-oikeudellisille yhdistyksille, muille vastuuviranomaisille, haitankärsijöille ja ympäristöministeriölle.***”

38 § Toimenpiteestä vastaavan ilmoitusvelvollisuus

“Jos toimenpiteestä saattaa aiheutua 35 §:ssä kielletty seuraus, toimenpiteestä vastaavan on ilmoitettava siitä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle. Ilmoitusta ei tarvitse tehdä, jos toimenpide edellyttää viranomaisen lupaa, ***ja lupa on saatu***, tai 37 §:ssä tarkoitettua ilmoitusta ***ja kyseessä oleva ilmoitus on tehty.***

Ilmoitus on tehtävä kirjallisesti vähintään **60** (30) vuorokautta ennen toimenpiteeseen ryhtymistä. Se katsotaan toimitetuksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle, kun se on saapunut. Ilmoituksen tulee sisältää tiedot toimenpiteestä, sen toteuttamistavasta ja vaikutuksista alueen suojelutavoitteisiin. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä ilmoituksen sisällöstä.”

39 § Toimenpiteen kieltäminen tai rajoittaminen

“Jos elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle 37 tai 38 §:n nojalla ilmoitetusta toimenpiteestä aiheutuu tai uhkaa aiheutua 35 §:ssä kielletty seuraus, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ***on viivytyksettä ja viimeistään*** 30 vuorokauden kuluessa ilmoituksen saapumisesta kieltävä

toimenpiteeseen ryhtyminen tai rajoitettava sitä. Ennen päätöksen tekemistä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on pyrittävä neuvottelemaan toimenpiteen toteuttamisen vaihtoehtoista toimenpiteestä vastaavan kanssa 35 §:ssä kielletyn seurauksen estämiseksi.”

40 § *Luvan myöntäminen sekä suunnitelman hyväksyminen ja vahvistaminen*

“Viranomaisella ei saa myöntää lupaa hankkeen toteuttamiseen taikka hyväksyä tai vahvistaa suunnitelmaa, jos 36 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettu arviointi- ja lausuntomenettely osoittaa hankkeen tai suunnitelman merkittävästi heikentävän niitä luonnonarvoja, joiden suojelemiseksi alue on sisällytetty tai on tarkoitus sisällyttää *tai olisi ilmeisimmin arvioitava kuuluvaksi* Natura 2000 -verkostoon.”

6 Luku Luonnonsuojelualueet

44.2 §:n (Luonnonsuojelualan perustamisen yleiset edellytykset) kohtaan 7) esitämme lisäystä: " ... arvokas, *ennallistamiskelpoinen tai sijainniltaan ekologisessa verkostossa niin tärkeä*, että..."

45 § *Kansallispuisto*

“Kansallispuiston perustamisesta ja tarkoituksesta säädetään lailla. Kansallispuisto voidaan perustaa vain valtion omistamalle alueelle.

Kansallispuiston pinta-alan on oltava *vähintään 1000 hehtaaria ja sen tavoite koko on* vähintään 3 000 hehtaaria. Alueella on oltava merkitystä yleisenä luonnonnähtävyytenä tai muutoin luonnonharrastuksen lisäämisen tai yleisen luonnonharrastuksen kannalta.”

50 § *Kansallispuistojen ja luonnonpuistojen rauhoitussäännökset*

“Kansallispuistossa ja luonnonpuistossa on luontoa muuttava toiminta kielletty. Näillä alueilla ei saa:

- 1) rakentaa rakennuksia, rakennelmia tai teitä;
- 2) ottaa maa-aineksia tai kaivoskivennäisiä eikä vahingoittaa maa- tai kallioperää;
- 3) ojittaa;
- 4) ottaa taikka vahingoittaa sieniä, puita, pensaita tai muita kasveja tai niiden osia;
- 5) pyydystää, tappaa tai hätyyttää luonnonvaraisia selkärangaisia eläimiä tai hävittää niiden pesiä eikä pyydystää tai kerätä selkärangattomia eläimiä;

6) *harjoittaa maa- tai kallioperäkairausta tai muuta haitallisia mineraaleja vapauttavaa toimintaa ja/tai eliöitä häiritsevää meluavaa koneellista toimintaa* eikä

7) ryhtyä muihinkaan toimiin, jotka vaikuttavat epäedullisesti alueen luonnonoloihin, maisemaan, eliölajien säilymiseen taikka alueen perustamistarkoitukseen.

Mahdollisuudesta kieltää tai rajoittaa liikkumista, leirytymistä, mairinnousua sekä kulkuneuvon pitämistä luonnonsuojelualueella säädetään 57 §:ssä.”

51§ *Poikkeukset kansallispuistojen ja luonnonpuistojen rauhoitussäännöksistä*

“Kansallispuistossa ja luonnonpuistossa ovat 50 §:n estämättä sallittuja sellaiset toimenpiteet, joita luonnonsuojelualan asianmukainen hoito tai käyttö edellyttää ja jotka eivät vaaranna alueen perustamistarkoitusta. Näillä alueilla saa:

1) rakentaa, entistää ja kunnostaa alueen hoitoa, valvontaa, tutkimusta *poislukien kaivoskivennäisten geologiset tutkimukset*, yleisön opastamista ja kävijöiden turvallisuutta, retkeilyä ja alueeseen tutustumista varten tarpeellisia rakennuksia, rakennelmia ja polkuja;”

52 § *Luvanvaraiset poikkeukset kansallispuistojen ja luonnonpuistojen rauhoitussäännöksistä*

Ensisijainen ehdotus – poistetaan seuraava teksti: “~~Metsähallitus voi antaa luvan geologiseen tutkimukseen suojelualueella, mikäli toiminta ei vaaranna alueen perustamistarkoitusta. Geologiset tutkimukset on tällöin järjestettävä niin, ettei niillä aiheuteta suojelualan lajeille, luontotyypeille, vesitaloudelle tai maisemalle vähäistä suurempaa haittaa.~~”

Toissijaisesti jos edellinen ehdotus ei tulisi hyväksytyksi: “Metsähallitus voi antaa luvan *luonnonsuojelualan suojelun edistämisen kannalta välttämättömään geologiseen* tutkimukseen suojelualueella, mikäli toiminta ei vaaranna alueen perustamistarkoitusta. Geologiset tutkimukset on tällöin järjestettävä niin, ettei niillä aiheuteta suojelualan lajeille, luontotyypeille, vesitaloudelle tai maisemalle vähäistä suurempaa haittaa, *haitan selvityksien tulee käsittää kattavat selvitykset melusta ja haitallisten mineraalien leviämisestä ilmassa, maassa sekä pinta- ja pohjavesissä.*”

7 Luku Luontotyyppien suojelu

66 § *Uhanalaisen luontotyyppin huomioon ottaminen lupaa tai suunnitelmaa myönnettäessä*

Soveltamisalaan tulee lisätä myös ympäristönsuojelulain mukaiset ilmoitukset ja metsänkäyttöilmoitukset sekä MRL:n katu- ja puistosuunnitelmat, rakennus-, toimenpide- ja maisematyöluvat.

67 § *Suojellun luontotyyppin rajauspäätös*

Suojeltujen luontotyyppien luetteloa pitää täydentää myös metsälain puolella, kuten varpukorvilla ja korpirämeillä.

8 Luku Eliölaajien suojelu

74 § *Pesäpuiden suojelu*

Ehdotus: *“Suurten petolintujen suojelussa on asetettava rajaukset pesimäaikaan ja pesinnän aloitusaikaan pesäpuiden ympärille vähintään 1100 metrin etäisyydelle, ja voimakkaammin meluavista toiminnoista, kuten louhos- ja kaivostoiminnasta niin, että aiheutuva keskimelu ylittää luonnon taustamelun korkeintaan 3 dB ollen aina alle 40 dB ja maksimimelu korkeintaan 5 dB keskimääräistä luonnon taustaa korkeampi ja aina alla 45 dB, huomioiden korotukset iskumaisesta ja kapeakaistaisesta melusta.”*

75 § *Kasvilajien rauhoitussäännökset*

“Rauhoitetun kasvin tai sen osan poimiminen, kerääminen, irtileikkaaminen, juurineen ottaminen, ***tai vahingoittaminen kemiallisella, kiintoaineksen tai pölyn päästöllä*** tai hävittäminen on kielletty. Sama koskee soveltuvien osin rauhoitetun kasvin siemeniä.”

76 § *Uhanalaisten lajien huomioon ottaminen lupaa tai suunnitelmaa hyväksyttäessä*

“Uhanalaisten, Euroopan unionin tärkeinä pitämien sekä erityisesti suojeltavien lajien ja uusien lajien huomioon ottaminen lupaa tai suunnitelmaa hyväksyttäessä Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää uhanalaiseksi lajiksi sellainen luonnonvarainen eliölaji, jonka luontainen säilyminen Suomessa on vaarantunut. Ympäristöministeriö laatii ehdotuksen asetuksen tarkistamisesta viimeisimmän Suomessa esiintyvien lajien kansallisen uhanalaisuuden arvioinnin perusteella viimeistään kahden vuoden kuluessa sen valmistumisesta. ***Näihin rinnastettavina lajeina käsitellään tässä pykälässä 76§ uhanalaisina lajeina Euroopan unionin tärkeinä pitämät 78§, erityisesti suojeltavat lajit 77§ sekä uudet lajit 80§.***”

80 § *Uusina tavattujen eliölajien suojele*

Lisäys: *“Viranomainen vastaa lajin suojelun varmistamisesta myös 10 vuoden jälkeen, jolloin voidaan myöntää tarvittaessa 10 vuoden jatkolupia, kunnes lajin lopullinen suojelutarve on selvitetty.”*

84 § *Yleispoikkeus eräistä rauhoitussäännöksistä*

*Huomautus: *Poikkeus voi olla kohtuuton.*

“Mitä 73 §:ssä ja 75 §:ssä säädetään, ei toivottavassa tilanteessa tulisi estää alueen käyttämistä maa- ja metsätalouteen tai rakennustoimintaan eikä rakennuksen tai laitteen tarkoituksenmukaista käyttämistä. Ristiriitatilanteessa tulee ilmoittaa ELY-keskukselle ja pyytää lupa rauhoituksesta poikkeamiseen. ELYn on varmistettava, ettei vähäistä suurempaa luontovahinkoa synny, ja kirjattava ylös poikkeaminen julkisesti nähtäville ml. ELYn internet-sivut. Tällöin on kuitenkin vältettävä vahingoittamista tai häiritsemistä rauhoitettuja eläimiä ja kasveja, jos se on mahdollista ilman merkittäviä lisäkustannuksia. Mitä tässä pykälässä säädetään, ei koske 78 §:ssä tarkoitettuja Euroopan unionin tärkeinä pitämiä eliölajeja.”

Kaivannaistoiminnan osalta Kansalaisten kaivosvaltuuskunta ry korostaa, että malminetsinnälle ja kaivostoiminnalle on määrättävä vaikutuksiin perustuvat suojaetäisyydet kaikkiin luonnonsuojelualueisiin.

Uusi pykälä:

“Malminetsinnälle ja kaivostoiminnalle on määrättävä vaikutuksiin perustuvat suojaetäisyydet kaikkiin luonnonsuojelualueisiin. Meluvaikutuksien osalta maksimimelun normi ei saa ylittää enemmän kuin 5 dB:llä luonnonsuojelualueiden keskiarvomelunormia. Suojaetäisyyksissä on huomioitava koneellisen toiminnan meluvaikutukset, kuten kaivosten melua aiheuttavat toiminnat: louhinta, räjäytykset, rikotus, kairaus ja kivien läjitys sekä lastaus ja malminetsinnästä erityisesti kairaus ja montutus tai lentäen tapahtuvan toiminnan vaikutukset.

Samoin on selvitettävä toimenpiteiden pinta- ja pohjavesivaikutukset kohdistuen luontoesiintymiin ja -alueisiin huomioiden kaivannaisjätteiden pitkäaikaiset vaikutukset (vrt kaivannaisjäteasetus). Edelleen on huomioitava lentokivien riskit sekä pöly, liikenne, tärinä, paineaallot, sekä kemialliset vesi- ja ilmapäästöt.

Mahdollisen kaivannais- ja muun teollisen toiminnan vaikutukset on selvitettävä ja rajoituksin minimoitava suhteessa lajien suojeleluun ja luontoarvoihin ml. esimerkiksi rauhoitetut lajit sekä lintujen pesimäajat.”

Luku 11 Ekologisen kompensaation toteuttaminen

Kompensaatio erityisesti kaivannaistoimintaan (malminetsintä ja kaivostoiminta) liittyen:

Globaalisti, valtakunnallisesti tai maakunnallisesti arvokkaimmat luontokokonaisuudet ja -tyypit eivät ole kompensoitavissa. Kaivannaistoiminta muuttaa ympäristöä peruuttamattomasti ja sen pitkäaikaiset haitalliset ympäristövaikutukset kestävät jopa useita satoja vuosia.

Toiminnanharjoittajalle on oltava laissa: a) velvoite puolueettoman tahon avulla inventoida haitallisten toimien uhan alla olevat luontoarvot ja erityisesti poikkeuksellisen harvinaiset luontotyypit sekä b) velvoite varmistaa maakunnallisesti, valtakunnallisesti ja globaalisti ainutlaatuisten luontotyyppien ja niiden kokonaisuuksien säilyminen. Luonnonsuojeluviranomaiset velvoitetaan valvomaan näiden toimien toteuttamista.

Malminetsinnän lisäksi siihen liittyvä varaustoiminta ja luonnollisesti näistä mahdollisesti seuraava kaivostoiminta on kiellettävä kaikilla luonnonsuojelualueilla. Varauksiin liittyvät "etsintätyöt" voivat häiritä luontotyypejä ja aiheuttaa talleantumista. Koska malminetsintä kiellettäisiin on sitä edeltävät varaukset ja niistä seuraavat kaivosoikeudet myös kiellettävä tarpeettomina ja siten myös perustuslain vastaisina haittoina.

Hyvittämisen kriteereissä olisi vaatimuksena oltava, että uhanalaiseen luontotyyppiin tai lajin elinympäristöön kohdistuva heikennys on hyvitetävä saman lajin elinympäristöön tai samaan luontotyyppiin kohdistuvien toimenpitein siten, että heikennyksestä huolimatta suojelutaso parane. Tavoitteena tulisi siis olla nettopositiivisuus hyvityksen jälkeen.

Kompensaation korvaussuhde on ratkaistava tarkemmalla sääntelyllä myöhemmässä vaiheessa. Hyvitetävän toimenpiteen korvaussuhde heikennykseen olisi pääsääntöisesti oltava >10. Vain niissä tapauksissa, kun kompensoitava luontoarvo ei ole uhanalainen ja hyvitykset on tuotettu täysimääräisesti etukäteen voisi korvaussuhde olla 1:1.

Lisäksi on nostettava esiin kuntien ja valtion maihin liittyvään epämääräisyys 11 luvun a §:n perusteluissa. Huolenamme on, että tämä voi vaarantaa lisäisyysperiaatteen toteutumista. Kaavojen SL, /s ja luo-alueita sekä Metsähallituksen luontopalvelujen maita ei tule käyttää kompensointiin. Ainakin SL, /s -kaavamerkinnot ja luo-merkintä ovat kaavoissa selkeitä tapoja vaalia luonnonympäristöä eli täyttää kaavojen sisältövaatimukset. Myös virkistysalueverkosto osittain perustuu luonnonarvojen (esim. direktiivilajien) huomiointiin. Siksi maankäyttö- ja rakennuslain velvoitteet tuottavat lisäisyysperiaatteen kannalta runsaasti tulkinnanvaraisia tilanteita.

Luku 12 Alueiden hankinta luonnonsuojelualueisiin ja korvaukset

Maanomistajalle luonnonsuojelutoimenpiteistä maksettava täyden korvauksen periaate on perustuslain ympäristöperusoikeuden vastainen. Jokaisen vastuu luonnosta ja monimuotoisuudesta on turvattu perustuslaissa ja vastuu on voimistunut perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä ja oikeuskäytännössä yleisesti. Luonnon monimuotoisuuden haasteet ovat olleet maanomistajien tiedossa jo vuosikymmenien, joten maanomistajilla ei ole myös luottamuksensuojaan rinnastettavaa oikeutta vaatia täyttä korvausta luonnonsuojelutoimenpiteistä.

Luonnonsuojeluun käytettäviä määrärahoja tulisi lisätä merkittävästi niin, että ns. *luonnon monimuotoisuusveron* kautta jokaisen vastuu luonnosta toteutuisi välillisesti ja oikeudenmukaisesti.

Huomiot muihin lakeihin

Metsälaki: Metsälain avaaminen on välttämätöntä, koska se on nyt luontokadon suurin ongelma. Suoluontotyyppejä tulee lisätä monipuolisesti ja laajasti suojeltaviin kohteisiin.

Metsäkeskuksen tulkintasuositukset ovat vuodesta 2004 lähtien vaikuttaneet metsälakikohteiden tulkintaan ja rajauksiin. Joissain kohdissa tulkintasuositukset asettavat metsälakikohteille tiukempia vaatimuksia kuin mitä laista suoraan seuraa. Nämä supistukset, jotka ovat kolmannes Metso-ohjelman laajuudesta, tulee peruuttaa. Metsälain 10 §:n kohteiden pienialaisuuden ja selvärajaisuuden vaatimukset on poistettava.

Kesähakkuita koskevan EUTI:n tuomion 4.3.2021 (yhdistetyssä asiassa C-473/19 ja C-474/19 toimeenpano) vaatii toimeenpanotoimia metsälain puolella, kuten rajoitusalueet ja -ajat.

Metsälakiin tulee lisätä kansalaisten ja ympäristöjärjestöjen osallistuminen ja muutoksenhaku.

Vesilaki: Vesilain luontotyyppien “luonnontilaisen kaltaisuuden” soveltamisalaa ei tule esitetyllä tavalla supistaa.

Kaivoslaki: Kaikki luonnonsuojelualueet (vanhat ja uudet, valtion ja yksityiset) ja muutkin kuin LSL:lla suojellut Natura 2000 -alueet tulee merkitä 7 §:ään malminetsinnältä kielletyiksi alueiksi. Asiasta tarkemmin kohdassa Malminetsintä.

Tavoitteiden saavuttaminen

Lakiehdotus merkitsee parannusta varsinkin luontotyyppien suojeluun, mutta ei juurikaan lajeihin. Olennaista olisi avata myös metsälaki, koska metsissä ovat suurimmat luontokatomme ongelmat.

Ilmastonmuutoksen hillintä

Ilmastonmuutos ja luontokato kulkevat käsi kädessä, joten on korkea aika lisätä sen hillintä myös LSL:n soveltamisalaan. Sama koskee myös sopeutumista.

Ekologinen kompensatio:

1) "Miten ehdotettavat ekologisen kompensatian säännökset vaikuttavat luonnonsuojelulain tavoitteiden saavuttamiseen?"

Nyt soveltamisala on hyvin suppea (enimmillään muutamia kymmeniä tapauksia vuodessa) ja sitä pitää kokemusten kertyessä laajentaa mm. kaavoitukseen.

2) "Miten ehdotettavat ekologisen kompensatian säännökset vaikuttavat toimialojen suunniteltuihin hankkeisiin?"

Kaivostoimintaan liittyen Kansalaisten kaivosvaltuuskunta ry ei pidä kompensatiota mahdollisena. Teollisuudenala aiheuttaa pysyviä tuhoja ja muutoksia ympäristöönsä, ja ympäristölle erittäin haitallisia pitkäkestoisia vaikutuksia jopa useiden vuosisatojen ajan kaivoksen sulkemisen jälkeen ja kaivostoiminnan päätyttyä.

Malminetsintä

"Pidätkö tarkoituksenmukaisena rajoittaa malminetsintää luonnonsuojelualueilla:"

1)"ehdotetulla tavalla poistamalla viranomaisen mahdollisuus myöntää lupa malminetsintään valtion luonnonsuojelualueilla?"

Viranomaisluvan poistaminen on hyvä alku, mutta ei vielä riittävän kattava.

2) “*muulla tavalla (miten)?*”

Malminetsintäkiellon tulee olla voimassa heti myös kaikilla vanhoilla suojelualueilla (myös vanhat ja yksityiset) ja Natura 2000 -alueilla.

Uudet malminetsinnältä ja kaivostoiminnalta kokonaan kielletyt alueet ovat seuraavat:

1. Luonnonsuojelulaissa (1096/1996) tarkoitetut luonnonsuojelualueet (LSL 11-12 § , 17 §, 24-25 §) mukaan lukien
2. Erämaa-alueet (Erämaalaki 62/1991) ja kansallispuistot
3. Kaikki Suomen Natura 2000 -alueet (Luontodirektiivi 92/43/ETY)
4. Luonnonsuojelulla suojellut luontotyyppien ja lajien kohteet (29 § ja 47 §)
5. Unescon maailmanperintökohteet (Yleissopimus maailman kulttuuri- ja luonnonperinnön suojelemiseksi (19/87))
6. Unescon Geopark -kohteet
7. Saamelaisten kotiseutualue (Laki saamelaiskäräjistä (974/1995 4 § ja Suomen perustuslaki) sekä kolttasaamelaisten ja metsäsaamelaisten kotiseutualueet.
8. Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet (Valtioneuvoston periaatepäätös 5.1.1995)
9. Vesipuidedirektiivin mukaiset hyvän ja erinomaisen ekologisen tilan vesistöt (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (2000/60/EY) yhteisön vesipolitiikan suuntaviivoista) ja vesilaissa (587/2011) määritellyt vesistöt: virtaavat vedet, järvet (VL 1:3 § ja VL 3:2 §)
10. Suomen merialueet ja merenranta-alueet (Laki vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä (VMJL 1299/2004, 2 §, 26 c §, 26 d §, 26 h §))
11. Kaikki luokitellut 1-, 2- ja E-luokan pohjavesialueet, jotka on määritelty laissa vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä (VMJL 1299/2004, VMJL 1263/2014) ja siihen liittyvässä valtioneuvoston asetuksessa vesienhoidon järjestämisestä (1040/2006) luvun 2 a mukaisesti. Pohjavesialueita on säädelty myös vesipuidedirektiivissä (2000/60/EY) artikloissa 1, 4, 7 sekä ympäristönsuojelulaissa (527/2014) 17 §, pohjaveden pilaamiskielto.
12. On erikseen selkeästi ja yksikäsitteisesti kirjattava, että Metsähallitus ei ole viranomainen, joka voisi antaa lupaa kairauksiin hallinnoimillaan valtion mailla eikä tietenkään myöskään niillä sijaitsevilla suojelualueilla. Valtion luonnonsuojelualueilla ei saa tehdä geologista perustutkimusta.

Pyydetään eduskuntaa määrittämään kohteittain myös sopivat suojaetäisyydet riittävällä tarkkuudella. Alueet tulee määrittää ympäristönormien mukaan siten, että suojellaan aidosti vesistöjen ekologista tilaa, pohjavesiä, arvokkaita ekosysteemejä ja saamelaisten kotiseutualueita.

Esitetään siirtymäsäännöstä nykyisille varaus-, malminetsintä- ja kaivoshankkeille, jotka sijaitsevat tässä lakiehdotuksessa mainituilla alueilla. Siirtymäajan aikana hankkeiden haltijoiden on haettava uutta lupaa siten, että uudessa laissa säädetyt rajoitukset tulevat noudatetuiksi. Siirtymäsäädösvelvoitteella saatetaan entiset ja uudet kaivosalan toimijat yhdenvertaisiksi lainsäädännön säädösten suhteen.

Lisäperustelut

Eduskunnan tulee asettaa kansallisella tasolla kaivostoiminnalle rajat. Suomessa tulee olla kaivoksia tulevaisuudessakin, mutta ei missä tahansa tai millä ehdoilla tahansa. Suomen perustuslaissa on selkeästi määritelty ympäristö- ja muut perusoikeudet, jotka valtion on turvattava kaikille kansalaisille, myös tuleville sukupolville. Valtio ei saa vaarantaa näitä oikeuksia.

Arvokkaimman luonnon säästäminen kaivostoiminnan vaikutuksilta on välttämätöntä Suomen perustuslain 20 §:n mukaisen ympäristöperusoikeuden toteutumiseksi, kun otetaan huomioon perustuslain vallitseva tulkintakäytäntö. Kantamme ei ole ristiriidassa kaivostoimintaan liittyvien muiden perusoikeuksien kanssa, kuten elinkeinovapaus tai omaisuuden suoja, koska kaivostoiminta on edelleen mahdollista edellä rajaamiemme alueiden ulkopuolella.

Kaivosmineraalien käytössä tulee nykyistä paremmin ottaa huomioon luonnonvarojen kestävä käytön periaatteet sekä tulevien sukupolvien yhtälaiset tarpeet uusiutumattomien mineraalien saatavuuteen ja puhtaaseen luontoon. Nykyinen lainsäädäntö ohjaa kaivosmineraalien ylikulutukseen ja samalla se hidastaa kiertotaloustavoitteiden saavuttamista.

Valtioneuvoston 8.4.2021 tekemä *periaatepäätös kiertotalouden strategisesta ohjelmasta* tukee tätä lausuntoa. Ohjelman tavoitteena on vähentää uusiutumattomien luonnonvarojen kulutusta ja luoda kiertotaloudesta kansantalouden uusi perusta vuoteen 2035 mennessä. Kiireelliseksi asian tekee se, että sähköautojen akkuihin käytettävien kaivannaisten kysynnän arvioidaan seitsenkertaistuvan vuosina 2021–2030 (Lähde: Bloomberg). EU pyrkii akkumateriaalien omavaraisuuteen, jolloin paineet kohdistuvat etenkin Suomeen, ainoaan jäsenmaahan, jonka kallioperästä löytyy kaikkia tärkeimpiä akkumineraaleja.

Koska kaivosmineraalien louhinta on näennäisesti halvempaa kuin materiaalien kierrättäminen, uusia kaivoksia perustetaan jatkuvasti lisää. Samaan aikaan kaivostoiminnan pysyviä haitallisia ympäristövaikutuksia säädellään puutteellisesti. Tuleville sukupolville jäävät perinnöksi kaivostoiminnan ympäristöongelmat monimuotoisen luonnon ja arvokkaiden luonnonvarojen sijaan.

Suomella on velvollisuus turvata arvokkaat ja monimuotoiset ekosysteemit sekä uhanalaisten lajien esiintymisalueet maalla ja vesistöissä luontokadon pysäyttämiseksi. Tämä velvoite perustuu Euroopan unionin *biodiversiteettistrategiaan*, joka ulottuu vuoteen 2030. Suomi on kesäkuussa 2020 ilmaissut komissiolle tukevuksensa biodiversiteettistrategian mukaisia tavoitteita saattaa kansallisesti oikeudellisen suojelun piiriin vähintään 30 prosenttia maa- ja vesialueiden pinta-alasta ja tiukan suojelun alueiksi 10 prosenttia maa- ja vesialueiden pinta-alasta. Suomi on niinkään todennut kantanaan komissiolle, että tavoitteena tulee olla luonnonvarojen ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä käyttö ja kehitys. Se turvaa paitsi luonnon monimuotoisuuden säilymistä myös tulevien sukupolvien elinmahdollisuudet ja luonnonvarojen kestäväan käyttöön perustuvat elinkeinot.

Saamelaiset ovat Euroopan unionin alueen ainoa alkuperäiskansa, ja Suomi on sitoutunut Lissabonin sopimuksessa turvaamaan saamelaisten elinkeinon, kielen, kulttuurin ja elämäntavan säilymistä. Kaivoshankkeet vaarantavat saamelaisten luontaiselinkeinoihin perustuvan elämäntavan ryhmien kotiseutualueilla.

Vesistöjen suojelussa tavoitteena on saavuttaa vesistöjen hyvä ekologinen tila vuoteen 2027 mennessä (VN päätös 2015/70 vesienhoitoalueiden vesienhoitosuunnitelmista, vesipuitedirektiivi VPD 2000/60/EY). Vesistöjen tilaa ei saa heikentää.

Suomen luontotyyppien uhanalaisuusarvioinnissa 2018 todetaan, että Suomella on luonnonmaantieteellisen sijaintinsa perusteella laaja kirjo eliöiden elinympäristöjä eli ekosysteemejä, joiden suojelutarve kattaa 30 prosenttia pinta-alasta. Uhanalaisuusarvioinnissa todetaan lisäsuojelun tarpeet muun muassa sisävesissä, ranta-, suo- ja metsäekosysteemeissä. Arvioinnin mukaan luontotyyppien tila ei ole parantunut viimeisen vuosikymmenen aikana. Monien luontotyyppien kehityssuunta arvioidaan edelleen heikkeneväksi.

Kaikesta Suomen jätteestä 75 prosenttia syntyy louhinnan ja kaivostoiminnan yhteydessä, ja vain prosentti tästä jätteestä kierrätetään (Lähde: Tilastokeskus). Metallimalmikaivosten jätteet, etenkin rikastushiekka ja sivukivi, aiheuttavat vakavan uhkan luonnolle. Rikastushiekka voi sisältää myrkyllisiä raskasmetalleja, kuten elohopeaa, syanidia ja kadmiumia, ja on erittäin vahingollista vesistöille. Esimerkiksi Talvivaaran eli Terrafamen kaivoksen vaikutusalueella olevien järvien vesi on pahoin pilaantunut, ja syvänteet ovat lähes elottomia niihin kertyneiden raskaiden suolavesikerrosten ja sen aiheuttaman hapenpuutteen vuoksi. Vesi ei enää kierrä normaaliin tapaan syksyisin ja keväisin, ja tilanteesta uhkaa tulla pysyvä. (*Lähde: Helsingin yliopiston tutkimukset)

Saimaalla ja Päijänteellä, joiden alueille on tehty lukuisia malminetsintävarauksia, happamat ja myrkylliset valuma- ja suodosvedet pilaisivat pysyvästi koko vesiekosysteemin. Pääkaupunkiseudun ja Lappeenrannan juomavesi muuttuisi käyttökelvottomaksi. Lisäksi monet arvokkaat Suomen vastuulla olevat lajit, kuten saimaannorppa, järvilohi ja järvitaimen kuolisivat. Vesistöissä tapahtuvat ekologiset muutokset ovat peruuttamattomia, eivätkä ne ole millään keinoilla kompensoitavissa.

Suomessa on 31 kaivannaisaluetta, joihin liittyy riskejä. Osa niistä aiheuttaa jo nyt vakavaa haittaa ympäristölle, osa voi tulevaisuudessa uhata ihmisten terveyttä ja pilata pysyvästi luontoa. EU:n kaivannaisjätedirektiivi (2006/21/EY; EU 2006) velvoittaa jäsenvaltioita selvittämään kaivosalueiden aiheuttamaa vaaraa ja vakavaa haittaa. Suomi on aloittanut selvitystyön vuonna 2020. Jo nyt on nähtävissä, että varsinkin avolouhosten riskienhallinta on täysin puutteellista ja erittäin kallista. (*Lähde: KAJAK-hanke)

Kaivosmineraalien hinnat ovat herkkiä suhdannevaihteluille, mikä on ollut nähtävissä esimerkiksi Talvivaara-Terrafame -yhtiön heikossa kannattavuudessa. On tärkeää ennakoida kansainvälisten kaivosyhtiöiden ja niiden tytäryhtiöiden kannattavuutta ja mahdollisia konkurseja, sillä Suomea sitovilla kauppasopimuksilla voi olla kohtalokkaita seurauksia. Esimerkiksi Kanadan ja EU:n välinen taloussopimus CETA tarkoittaa, että Suomen valtio voi joutua oikeudenkäynneissä useiden miljardien eurojen arvoisten oikeuskanteiden kohteeksi ja korvausvelvolliseksi, mikäli maassa toimivat kanadalaiset kaivosyhtiöt ajautuisivat talousvaikeuksiin kiristyneen lainsäädännön vuoksi.

Luontopääoman näkymätön varallisuusarvo on saatava näkyville kaikessa taloudellisessa päätöksenteossa. On luovuttava sellaisista hankkeista, joiden luonnolle haitallisia vaikutuksia ei voida aukottomasti ehkäistä edes teknologisin keinoin. Suojelemalla luonnon moninaisuutta ja tärkeimpiä ekosysteemejä vähennämme sen haavoittuvuutta ja lisäämme luonnon sietokykyä. Suojelu on merkittävä ja kustannustehokas keino hillitä ilmastonmuutosta ja luontokatoa.

Muut huomiot

Yleisesti lain valmisteluprosessi oli hyvä. Siinä lähdettiin tutkimuksista ja ilmiöistä ja edettiin vasta sitten pykälämuutoksiin. Näin esitys on tieteellisesti hyvin perusteltu.

Lisätietoja: Jari Natunen, puheenjohtaja p. 040-952 7815 , sähköposti: njarit@yahoo.com

Lausunnon antajan esittely

Kansalaisten kaivosvaltuuskunta ry – MiningWatch Finland ry. on 2017 perustettu, Suomen ainoa valtakunnallinen kaivannaistoimialaan keskittyvä ympäristö- ja asiantuntijajärjestö.

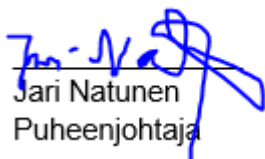
Tavoitteenamme on edistää kansalaisten oikeuksia ja ympäristönäkökohtia siellä, missä on suunniteltua, olemassa olevaa tai lakkautettua kaivostoimintaa. Yhdistys on perustettu yhteistyöelimeksi maan eri alueiden kansanliikkeille, järjestöille ja yksityishenkilöille.

MiningWatch Finland kuuluu kansainväliseen MiningWatch-järjestöjen verkostoon, jonka perustajana on MiningWatch Canada. Teemme yhteistyötä kansainvälisten ja paikallisten ympäristöliikkeiden kanssa eri maissa. Verkoston kautta saamme tietoa ja vaikutamme kaivosaiheissa niin EU:ssa kuin maailmanlaajuisestikin.

Yhdistys on syntynyt tarpeeseen kehittää yhteistyötä ja vuorovaikutusta paikallisten toimijoiden ja riippumattomien asiantuntijoiden välille. Kansalaisilla on tarve saada apua ja tietoa monimutkaisissa kaivostoimintaan liittyvissä teknisissä, taloudellisissa, juridisissa ja tieteellisissä kysymyksissä. Oikeus tietoon tarkoittaa myös oikeutta resursseihin saada puolueettomia ja riippumattomia selvityksiä, mittauksia ja tutkimuksia. Yhteydenotot sähköpostitse: hallinto@kaivosvaltuuskunta.fi

Allekirjoitukset

Kansalaisten kaivosvaltuuskunta – MiningWatch Finland ry

Jari Natunen
Puheenjohtaja

Harri Palsila

Toiminnanjohtaja